

Monumentnummer*: 522519

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **09 oktober 2001**
Kadaster deel/nr **82701/46**

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
's-Hertogenbosch		's-Hertogenbosch		Noord-Brabant			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Schapenmarkt	4			5211 ET	's-Hertogenbosch		
Schapenmarkt	6			5211 ET	's-Hertogenbosch		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kadastraal object*		Appartement aanduiding		Grondperceel
's-Hertogenbosch		G					6073

Omschrijving**

Inleiding.

Het WARENHUIS werd gebouwd in opdracht van Vroom & Dreesmann naar ontwerp van de architect Oscar Leeuw (Nijmegen). Het werd opgetrokken in Expressionistische stijl met gebruikmaking van vele Art Déco stijlelementen. In 1929 werd begonnen met de bouw van het eind 1931 opgeleverde pand. Het was één uit een reeks van warenhuizen van V&D die getekend werden door architect Leeuw in samenwerking met A. Falise, die de beelden bij de ingang leverde en Huib Luns, die de glas-in-loodvensters ontwierp. Belangrijke wijzigingen aan het pand waren de plaatsing van roltrappen in 1961, waardoor de centrale lichte toren sterk verkleind werd en het verwijderen van de figuratieve glas-in-loodvensters, elders herplaatst, uit het centrale trappenhuis. De onderpui werd rond 1970 veranderd door de etalages en de ingang terugliggend te plaatsen. In 1998 is de ingang (meer overeenkomstig de oorspronkelijke opzet) weer verder naar de Schapenmarkt toe komen te liggen. Door interne verbouwingen, laatstelijk in 1998, is het centrale trappenhuis ingrijpend gewijzigd en is de voorgevel van binnen uit nog maar sporadisch zichtbaar.

Omschrijving.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het onderkelderde, smalle en zeer diepe pand beslaat een samengestelde plattegrond. Het warenhuis heeft een met baksteen bekleed betonskelet en telt vier bouwlagen plus een gedeeltelijk terugliggende dakopbouw, deels onder plat, deels onder sheddaken. De convexe voorgevel, die de kromming van de straat volgt, en de achtergevel liggen vrij. De linkergevel, met afgeronde hoek aan de achterzijde, ligt grotendeels vrij aan de achterplaats van het stadhuis en van de rechtergevel liggen alleen de bovenste verdiepingen vrij. Het pand is opgetrokken uit in Vlaams verband gemetselde divers gekleurde IJsselsteen en de gevels worden verlevendigd door uitkragend of verticaal siermetselwerk. Kenmerkend zijn de meerruits stalen vensters met uiteenlopende vorm en grootte, veelal voorzien van glas-in-lood bovenlichten met gestileerd libelle-motief. Het middengedeelte van de voorgevel met een terugwijkende bovenste etage wordt verticaal geleed door smalle penanten en telt horizontaal dertien vensterassen met vijftienruits vensters op kunststenen dorpels. Dito, brede decoratieve tandlijsten boven de pui en als gevelafsluiting. Terugspringende etage, waarin vroeger het atelier en heden een restaurant, met afwijkende smalle drieruitsvensters. Aan weerszijden van het middengedeelte drie smallere vensterassen met tienruits vensters, bekroond met een opbouw bestaande uit een met koper beklede open houten tentdakconstructie rustend op zuilen. In de bouwlagen boven de uitgekomen pui op de begane grond vijftienruits vensters. Boven de hoofdingang rijzen twee beelden op, voorstellende Mercurius en Ceres, de goden van handel en nijverheid. Signatuur en jaartal op beide sokkels: 'Aug. Falise 1930'. (De oorspronkelijke sierconsole's onder de beelden en de vroegere belettering zijn verdwenen). De achtergevel sluit deels aan bij oudere panden die bij de bouw van de V&D niet verworven konden worden. In deze gevel, op de begane grond deels gewijzigd, bevindt zich een uitgang en een laad- en losplaats. De gevel is op de rechterhoek afgerond. Boven de dienstingang links bevinden zich drie vensters met vijftienruits ramen over drie etages. Hiernaast is het secundaire trappenhuis zichtbaar met groot, honderduits glas-in-loodvenster met geometrische motieven. Rechts hiervan tenslotte nog acht vensterassen met overeenkomende detaillering. De rechter zijgevel wordt grotendeels aan het oog onttrokken door belendende bebouwing, maar bezit ook hier nog de vensters met stalen roedenverdeling. De linker gevel grenst deels aan het stadhuis en deels aan een erachtergelegen binnenplaats die bij het warenhuis hoort. Hier telt de gevel vijf bouwlagen. Markant zijn twee boven elkaar geplaatste series vensters in V-vorm met daarboven een blok van drie tienruits vensters. Deze vensters, in het voormalige centrale trappenhuis, waren oorspronkelijk voorzien van gebrandschilderde ramen waarin de geschiedenis van Noord-Brabant werd verhaald. Behalve deze opvallende vensterpartij rechts hiervan nog vijf vensterassen en een blind deel. Links nog dertien vensterassen. Boven de vensters van het trappenhuis een bouwdeel van vijf traveeën met smalle vierruits vensters. In de linker zij- en achtergevel zorgen in het metselwerk opgenomen blokvormige regenpijpen voor de afvoer van hemelwater.

Het interieur is in de loop der jaren door de veranderende gebruikseisen ingrijpend vernieuwd. Alle Art Déco ornamentiek is verwijderd. De oorspronkelijke ruimtewerking en lichtval zijn nog maar nauwelijks herkenbaar. In het secundaire trappenhuis zijn een decoratieve smeedijzeren trap met houten leuning en zwart omrande witgrijze terrazzo vloeren met blauw betegelde lambriseringen van belang. Het betonskelet, bestaande uit kolommen en balken in twee richtingen waarop vloerplaten, is door verlaagde plafonds aan het zicht onttrokken.

Waardering.

Het warenhuis is van algemeen belang. Het object bezit cultuurhistorische waarden als uitdrukking van de sociaal-economische ontwikkeling in Brabant en daarbuiten in het begin van de twintigste eeuw. Daarnaast is het van belang voor de typologische ontwikkeling van warenhuizen. Het object bezit architectuurhistorische waarde vanwege de gehanteerde stijlelementen en bouwtechniek. Daarnaast vanwege de plaats van het object binnen het oeuvre van de architect als een der laatste voorbeelden van een door Leeuw gebouwd warenhuis. Verder vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het architectonisch ontwerp, het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bijzondere en afwisselende materiaalgebruik, de ornamentiek en de detaillering van met name de voorgevel en de diverse vensterpartijen. Het object heeft ensemblewaarde als markant onderdeel van de op de historische rooilijn gelegen bebouwing aan de Markt.

Het object is belangrijk vanwege de gaafheid van het exterieur en in relatie tot de visuele en structurele gaafheid van de stedelijke omgeving.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Winkel (G)

Functie

Winkel (G2)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument